

exigia un manual seriós per a ús de teòlegs. Si d'Eiximenis només posseïssim aquests fragments, no és fàcil que ens l'imaginéssim autor de tantes pàgines plenes de vida i de color com hi ha en les seves obres en vulgar.⁴

Pere BOHIGAS

FRANCESC DE B. MOLL: *Un home de combat (Mossèn Alcover)*. Palma de Mallorca, Editorial Moll, [1962]. 326 pàgs. + 16 làms. (Biblioteca «Raixa», 56-57 = Biblioteca «Les Illes d'Or», 79-80). — *Mossèn Alcover i el País Valencià*. Conferència pronunciada amb motiu de la clausura dels cursos de llengua i literatura valenciana de «Lo Rat-Penat», el dia 18 de juny de 1961. València, 1962. 32 pàgs. + 1 làm. («Publicacions dels cursos de llengua i literatura valenciana de Lo Rat-Penat», 10). — *Epistolari del bisbe Carsalade a mossèn Alcover*. Pròleg i notes de FRANCESC DE B. MOLL. Mallorca, Nadal de 1964 - Cap d'Any 1965. 32 pàgs. — *Bernhard Schädel i els inicis de la lingüística catalana*. Barcelona 1965. («Homenatge a Jaume Vicens i Vives», I, 95-110). — *Cartes de tema lulllià d'En Mateu Obrador a mossèn Alcover*. Mallorca 1965. (EL, IX, 229-250).

I. — L'esdeveniment més esperat amb motiu de l'any centenari de la naixença de mossèn Antoni M. Alcover (1962) fou, a més de l'acabament del *DCVB*, la publicació de la biografia de l'original canonge mallorquí, que el seu deixeble i continuador Francesc de B. Moll ens tenia promesa. El llibre, aparegut simultàniament a les col·leccions «Les Illes d'Or» i «Raixa», és una bona introducció, dirigida al gran públic, a la complicada vida de mossèn Alcover, molt superior a l'apassionat *Don Antonio María* de J. Rotger (Mallorca 1928). En deu capítols, sucosos i densos, que hom llegeix amb avidesa, el presenta «a la gent d'avui en tota la dimensió humana i social» en què el conegué durant els onze anys que va «conviure i treballar amb ell» (pàg. 7). Moll adverteix amb tota claredat que el llibre «no és un panegíric ni una simple apologia; és una biografia. És un llibre d'història, i la història feta honradament no és unilateral: no ha d'ésser ni apologetica ni denigrativa, sinó sincera i responsable» (pàg. 7). L'autor ha aprofitat sovint un anterior esbós biogràfic (publicat al primer número de vol. XV del *BDLIC*), del qual procedeix, gairebé sencer, l'epíleg; altres capítols manlevats, molt refosos, són «Mn. Alcover, apologista i polemista catòlic», «Mn. Alcover, historiògraf i arqueòleg», «Mn. Alcover, folklorista», «Mn. Alcover, filòleg», etc.; per contra, hi manca el resum preliminar de les «principals dates de la seva vida», que hauria estat molt útil.

És evident que, en un llibret de tres-centes pàgines, no és possible de dir-ho tot. Per això, seria ben d'agrair que Francesc de B. Moll ens donés una edició molt ampliada, que pogués tractar en detall aspectes que ara queden forçosament foscos o són oblidats per complet. Ens agradaria, per exemple, un estudi a fons de la formació intel·lectual i de la tasca erudita de mossèn Alcover; d'una manera especial, convindria escatir la cronologia i la influència de les amistats literàries citades (pàg. 38). Un altre punt pràcticament inèdit a tractar

4. La *Summa* no és citada en el *Crestià* i ho és en diversos indrets de la *Vida de Jesucrist*, obra escrita vers els anys 1403-1404. Aquestes citacions demostren que, quan escrivia la *Vida de Jesucrist*, Eiximenis tenia ja escrits els llibres II, IV i V de la *Summa*, estava escrivint el VI, i encara no havia començat a escriure el VII, del qual parla com d'un llibre en projecte (vegeu AMORÓS, *op. cit.*, 184-185).

fóra el de mossèn Alcover com a collector de cançons populars. Pel que fa a la resta de l'obra folklòrica, ens manca encara un estudi complet sobre les *Contarelles* —que presenten diverses redaccions— i sobre les *Rondaies*, el valor estricte científic de les quals és al meu entendre, més migrat que hom no sol creure, tot i que això no faci perdre res al meravellós monument folklòric que són.¹ En un camp molt diferent, crec que valdria la pena d'editar i d'estudiar *L'apostolat del Dr. Sardà a Mallorca i cooperació que li vaig prestar* (pàg. 297), peça important per a la història de l'integrisme al nostre país.

Clouen l'obra una breu *bibliografia referent a mossèn Alcover* (pàgs. 297-298), una *bibliografia de mossèn Alcover* (pàgs. 299-312) i un índex de persones citades (pàgs. 313-317). La bibliografia de mossèn Alcover és prou important i representa un esforç considerable, però no pretén d'ésser completa ni definitiva.²

En resum, podem dir que *Un home de combat* és un intent simpàtic i reeixit de fer conèixer —sense estridències inútils ni concessions a l'ambient— la vida i l'obra d'un dels mallorquins més genials i més geniüts de la història, dissortadament «infant tota sa vida».

II. — Amb motiu de la clausura del curs 1960-61 de Lo Rat-Penat, Francesc de B. Moll pronuncià una conferència agradable i ben documentada, sobretot a base del *BDLIC* i de la correspondència de mossèn Alcover. Després d'una ràpida biografia alcoveriana, assenyalà les seves relacions amb València: els seus viatges de 1901, 1902, 1910, 1918, 1921 (aquesta vegada en companyia de Moll); la seva amistat amb el P. Lluís Fullana, amb els canonges Roc Chabàs i Josep Sanchis i Sivera, i amb els metges Faustí Barberà i Josep Rodrigo i Pertegàs; les seves polèmiques amb el gramàtic improvisat Josep Nebot i Pérez, i els seus contactes amb els nuclis de Lo Rat-Penat, la Societat Castellonenca de Cultura i amb els universitaris valencianistes.

III. — És prou sabut que la correspondència sostinguda per mossèn Alcover fou immensa, i que la majoria de cartes que rebia «es conserven, si no totes, gairebé totes, i les que procedien de persones il·lustres es guarden ordenades dins caixons especials, la qual cosa en facilita molt la consulta» (pàg. 5).

Hem d'agrair de debò a Moll que «com a mostra de l'interès que tindria la

1. Algun moment Moll, d'ordinari molt equilibrat, potser exagera una mica, dut per l'afecte que sentia per mossèn Alcover. El qui descobrí el tresor de la «riquesa lingüística tan pura i abundant en el cor de la pagesia» i «en sentí tota la meravella i l'emoció» (pàgs. 38-39), no fou pas Alcover; ja molt abans l'havien descobert Quadrado, Forteza o Marià Aguiló, per posar només els exemples més rellevants. No és possible d'admetre l'afirmació que *L'Aplec de Rondaies Mallorquines* és «probablement, la col·lecció rondallística més extensa del món» (pàg. 42); el mateix volum de *Rondallística* de Joan Amades (Barcelona 1950) és molt més llarg: té 662 números de rondalles i, si hi afegim les tradicions (que corresponen sobretot al volum cinquè de *L'Aplec* alcoverià), aquest nombre puja a mil tres-cents vuitanta-nou. Sens dubte caldria matisar molt l'afirmació, feta també per filòlegs estrangers, que el *DCVB* és «l'empresa lingüística més gran de les llengües romàniques» (pàg. 83); espero de poder tornar-hi algun dia. — Vegeu interessants precisions en l'article del mateix MOLL, *La censura moral de mossèn Alcover a les seves «Rondaies mallorquines»* (Universidad de La Laguna, 1970; extret de l'«Homenaje a Elías Serra Ráfols», III, 39-50); veg. també les meves notes sobre *Mossèn Alcover i la nostra cultura popular*, «I.Luc», XLVIII (1968) (233)-(236).

2. Per un lapsus, sens dubte, hom indica que la primera edició de la *Lletra de Convil* és feta a l'Estampa Amengual i Muntaner, 1902 (pàgs. 300-301, núm. 13; cf., però pàg. 61), tot i que n'hi ha una del 1901, a l'Estampa de Felip Guasp, llarga tirada a part del *BSAL*, IX (1901-02). Vegeu una bibliografia de mossèn Alcover més completa, encara que no exhaustiva, ni de bon tros, dins *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys* (Barcelona 1935), 268-272.

publicació de la part més selecta de l'epistolari Alcover» (pàg. 5), ens doni el text íntegre i acurat de les dotze cartes rebudes per mossèn Antoni Maria, entre el 1900 i el 1926, de monsenyor Juli M. Carsalade du Pont, bisbe de Perpinyà.

Les lletres, ben anotades, són interessants per les dades que contenen, però sobretot com a testimoniatge de la personalitat del bisbe Carsalade, gascó de naixença, que sabé fer-se rossellonès amb els rossellonesos, fins al punt de parlar i d'escriure en català.

IV. — «El feix més copiós de lletres dirigides a mossèn Alcover és del romanista alemany doctor Bernhard Schädel. Entre cartes (algunes llarguíssimes) i postals, hi figuren devers 170 documents. Tots estan escrits en alemany, fora d'una carta en castellà (perquè calia que mossèn Alcover la mostràs a gent que no sabia l'alemany)» (pàg. 95). A base d'aquesta correspondència, Moll estudia les relacions entre Schädel i Alcover, des del 1904 fins al 1926. Són publicats molts fragments de cartes que fan veure els successius projectes de Schädel per a fomentar l'estudi científic del català. Esperem que algun dia aquestes cartes podran ésser publicades completes.

V. — Francesc de B. Moll ha publicat, encara, deu *Cartes de tema lullí* d'En Mateu Obrador a mossèn Alcover, escrites des del desembre de 1900 fins al setembre de 1908, que «tenen vertader interès per als historiadors del lullisme modern. A part d'aquest valor intrínsec o de contingut històric, són importants com a document lingüístic, com a mostra de literatura epistolar on s'agermana la cultura d'un vertader literat amb la forma familiar del parlar conversacional i de confiança» (pàgs. 230-231). La transcripció és fidel i és explicada «amb notes aclaridores de fets i de persones» (pàg. 230). A la carta IX hi ha una al·lusió a Pompeu Fabra, considerat com a crític exigent que «està a l'aguayt y vetla sa llebra» (pàg. 246).³

Josep MASSOT i MUNTANER

J. N. HILGARTH: *Una biblioteca cisterciense medieval: La Real (Mallorca)*. Barcelona, Balmesiana, 1960. 104 pàgs. (AST, XXXII, 89-190).

El monestir cistercenc de la Real, filial de Poblet, fou fundat pocs anys després de la conquesta de Mallorca pel rei Jaume I. Els primers monjos degueren venir de Fontfreda. La llicència de fundació data del 13 de setembre de 1232; la carta de dotació, del 29 de juny de 1239; la construcció del monestir en el seu emplaçament actual, a quatre quilòmetres de Palma, degué acabar-se poc abans del 1266, o sigui pel mateix temps, o poc després, de la conversió de Ramon Llull. Hom sap, per la *Vida coetània*, que Llull visitava la Real quan es preparava per al seu apostolat, en els anys immediats a la seva conversió (vers 1265-1274). Per això pensaren els seus biògrafs que la influència de la Real en la gènesi del pensament lullí degué ésser considerable. Darrerament, però, aquesta idea, com tantes d'altres relatives a la biografia de Llull, ha estat rectificada. L'opinió que avui predomina sobre aquesta important qüestió és

3. Per a les relacions entre Fabra i Alcover, vegeu, encara, l'*Epistolari de Pompeu Fabra a mossèn Antoni M. Alcover*, a cura del mateix FRANCESC DE B. MOLL ([Tàrrrega] 1969), que serà recensionat en una altra ocasió, i el meu article *Pompeu Fabra i Mallorca*, «Serra d'Or», agost 1969, pàgs. 41-42. Sobre mossèn Alcover en general, vegeu les memòries de MOLL, *Els meus primers trenta anys* (Mallorca 1970).